

BERECKI BEÁTA HAJNALKA

„VIRTUÁLIS ALBUM” A 19. SZÁZADBÓL

Szathmári Pap Károly: *Erdély képekben*, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2012, 206 oldal

Szathmári Pap Károly 1842–1843-ban adta ki *Erdély képekben* cím alatt a mára már könyvritkaságnak számító füzetait. Erdélyi szinten páratlan vállalkozás volt ez, ami azonban anyagi csődbe juttatta a rajzoló-festő-fényképész Szathmárit. Két közgyűjteményben maradtak fenn a füzetek egybekötve, de eltérő terjedelemben: a budapesti Országos Széchényi Könyvtárban és a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban. Ezekon kívül néha fölbukkan egy-egy antikváriumi példány. Ezt a hiányt hivatott pótolni ez a könyv, amelyet a művész születésének 200. évfordulója alkalmából nyomtak újra.

Szathmári utazásokkal teli életében és változatos életművében még mindig akad feltárnivaló. Ezt bizonyítja, hogy tavaly a Román Akadémia háromnapos nemzetközi tudományos értekezletet tartott Bukarestben *Szathmári, a fotográfia úttörője és kortársai*¹ címmel, illetve, hogy az elmúlt években is több könyv jelent meg életpályájával vagy életpályájának egy részével kapcsolatosan, többek között Farkas Zsuzsa, Kincses Károly és Mariana Vida kötete² 2001-ben és Murádin Jenő könyve³ 2003-ban.

Az életpályája érdekességei közé tartozik, hogy az eredetileg 12 füzetesre tervezett *Erdély képekben* anyagi csődje után a Kolozsváron nevelkedett Szathmári az akkori román uralkodó, Gheorghe Bibescu hívására Bukarestbe költözött. Udvari festőként, illetve fotográfusként dolgozott Bibescunak és az őt követő három uralkodónak is. Pályája így két kultúrkör határán teljesedett ki, és egyfajta összekötő kapocsnak tekinthető a román és az erdélyi magyar kultúra között.

Jelen kötet különlegességének számít, hogy a füzeteket egybefűzve, eredeti formájukban és tipográfiájukkal, de mai helyesírással tartalmazza. Murádin Jenő – Szathmári Pap Károly életpályájával foglalkozó művésztörténész, a kötet gondozója és a bevezető tanulmány írója – a több változatban fennmaradt füzetek anyagából állította össze a kötetet. A bevezető tanulmány két részből áll, Szathmári életpályájának tényszerű összefoglalója mellett az album keletkezésének történetével is foglalkozik. Egy rövid kiadói megjegyzés után a hét, eredeti borítóval közzétett füzet következik.

Amint Murádin Jenő találóan megfogalmazza a bevezetőben, az *Erdély képekben* „olyan honismereti kiadvány, amely szöveg és kép, olvasmány és igényes illusztráció egybefoglalásával kívánta a haza tájait, városait, történel-

mi emlékeit és természeti nevezetességeit megjeleníteni”. 19. századi szemmel barangolhatunk olyan helyeken, mint a Szent Anna-tó, a Tordai-hasadék vagy Bálványosvár, és olyan városokban, mint Segesvár, Kolozsvár vagy Gyulafehérvár.

A szövegeket Szathmári mellett a kor jeles tollforgatói írták, többek között Nagy Ferenc, Krizbay Miklós, Dózsa Dániel, Szilágyi Sándor és Kőváry László. A több szerzőnek köszönhetően lényeges stílusbeli különbségek fedezhetők fel az írásokban, de nyelvezetük mégis hasonló, jellegzetesen reformkori. Ezek a szövegek egyrészt a tájegység földrajzi-történelmi érdekességeiről tudósítanak, másrészt egy-egy kapcsolódó történetet, legendát, mondát is feldolgoznak. Jókai-regényekbe illő szerelmi történeteket olvashatunk egy-egy tájjal, hellyel kapcsolatosan, mint például a marosújvári sóbánya, Nagyág vagy Bethlenszentmiklós esetében. De a történetekben olyan alakok is megjelenednek, mint Zamolxis, Bethlen Miklós és Hunyadi Mátyás. Mitológiai utalások, népi mondák és legendák, valamint a magyar költészetből és irodalomból vett idézetek szövik át a történeteket.

Az írott rész elmaradhatatlan kísérője a Szathmári névvel fémjelzett, a romantika stílusába illeszkedő illusztrációk, amelyek egy része színezett, igényesen kidolgozott litográfia, másik része vázlatszerű, vonalas rajz. Ez utóbbiak népviseleteket vagy a színes könyvomatokat kiegészítő tájrészleteket mutatnak be. Érdekesség, hogy az illusztrációk általában nem pontos másai az ábrázolt tájnak, ugyanis Szathmári a kompozíció vagy a romantikus érzület érdekében gyakran élt a heroikus fokozás eszközével, amelynek következtében átrendezte a tájat.

Az igényes kivitelezésű kötet emellett, hogy a kis példányszámban fennmaradt füzetek miatt kuriózumnak minősül, szórakoztató és ígéretes olvasmánynak is bizonyul egy olyan Erdélyről, amelynek – a szerzők szerint – természeti szépségei rejtve voltak a világ előtt.

Jegyzetek

- ¹ Conferința Internațională Szathmari, pionier al fotografiei și contemporanii săi.
- ² KINCSES Károly – VIDA, Mariana – FARKAS Zsuzsa: *Uralkodók festője, fényképésze: Szathmári Pap Károly*, Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét, 2001.
- ³ MURÁDIN Jenő: *Szathmári Pap Károly*, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2003.